چیرۆک

ڤیڤۆد

مەکسیم گورکی
و: د. باقی نازی

د سکاکێن گوند رە، د ناڤ خانیێن، ب ئۆلیا خوە سپی، لەهیەك ژ خەلكی دهەرکی.

حوفكەك ژ گەل یا ب تۆف هێدی-هێدی و ب شووم دچوو. ئەو وەك پێلێن مەزن دهەرکین و ل پێشیا وان هەسپەك وەستیایی کو سەرێ وی د بەر دە بوو، دمەشیا. کو وی لنگەکی خوە ژ بێن پێشی داڤێت، پێ رە ژی سەرێ خوە دهەژاند، مینا کو وێ دخوەست سەرێ خوە د تۆزێ دە بدە. دەما وی لنگەکی خوە ژ بێن داوی هلدا، پاشیا وی هەموو تێزی ئەردێ دبوو، تێ بێ قەی هەما هەما ئەوێ نها بکەڤە.

ل پاشیا پایتۆنێ، ژنەکە شلفی تازی، ب وەریسەکی، ب دەستێ خوە ڤە، ب پایتۆنێ ڤە گریدایی بوو. ژنك نوهاتی بوو. ئەو ب ئاواکی سەیر دمەشیا. ئەو تەلۆ-تەلۆ دچوو. لنگێن وێ دلەرزین و دحەریلین. سەرێ وێ، ب پۆرەکی گژۆ-مژۆ بوو و ب پاش دە هاتبوو. چاڤێن وێ فرەهـ ڤەکریبوون، ب بێهشی، بێ واتە و بێ رۆهنی ل دوور دنەرین. لاشێ وێ ب رەش و شین دەق دەقۆکی بوو بوو.

پێسیرێن وێ بێن کەچکانی بێن گرۆڤەر و کشیایی چراندیبوون و خوین ژ وان دهات. ژ وان، خاچەرێکەك سۆر، ژ رەخێ چەپێ دچوو و ل سەر زکێ وێ دبوو کۆل.

ژێ پێ ڤە، وێ ریا خوە د کابۆکا چەپێ دە ددیت و ب تۆزێ دهاتە نخوماندن. وەها خویا دبوو، تویێ بێژی تەریشەك زراڤ ژ چەرمێ وێ رابوویە. و دبە کو ب پیژێن دەپان ئان ژی، ب جەزمان ل زکێ وێ خستنە. زکێ وێ پر نەپخیبوو و رەش خەنقیبوو.

لنگێن ژنکێ بچووك و لهەڤباداییبوون. هەما کو پێ ل ترابێلکا تراڤی دکر، پێرە-پێرە لاشێ وێ هەموو خووز دبوو. نەدهاتە فامکرن، چاوا لنگێن وێ دکارن د بن بارێ خوە دا رابن و چاوا ئەو ب خوە، ب هاما خوە نایێ خوارڤە و ل پەی پایتۆنێ نایێ خشاندن.

د پایتۆنێ دە، زلامەکی ب قاما خوە بلند، گوملەکەکی سپی لێ، روونشتبوو. ل سەر سەرێ وی، کومەکی کو نیڤێ ئەنیێ گرتبوو، هەبوو. د بن کوم رە، چەند گولیێن پۆرێ سۆرگولی دە کەتبوون. ب دەستەکی هەڤسار گرتبوو و ب یێ دن قامچی. ب دۆر، گەهـ قامچی ل هەسپێ دخست و گەهـ ژی ل پشتا ژنکا بچووك، کو بێبی ڤێ ژعیبارێ مرۆڤان دەرکەتبوو. چاڤێن زەلامی، ژ قەهرا مشت خوین بوو بوو. دەستکێن گوملك هەیا ئەنیشکێ بیچایی بوو. د بن رە ژی، زەندێن خورت و بیرچ خویا دبوون. ددەڤێ وی یێ ڤەکری دە، درانێن ب تۆف، سپی و تووژ بەلوو دبوون. و جارنا ب دەنگەکی کەتی، دگوت:

– ها.... یالا جنێ! ئەڤێ چاوا! جارەکێ! ل پەی پایتۆنا کو ژنك پێ گریدایی بوو، لەهیەك ژ خەلکێ، ب شووم و قرژڤێژ دهەرکی. کەهـ عەوین، گەهـ ژی فیکاندن و گەهـ ژی کەن ژ گەوریا دەردکەتن. زارۆکان ل پەی پایتۆنێ بازددان. جارنا یەکی ژ وان، خوە دگهاند ژنکێ و چێرێن پیس ژێ رە دگۆت. حیکحیکا حوفکێ دگرت سەر هەموو دەنگان و نەدهشت دەنگێ رەپینا قامچی بێ. ژن ژی ب رووچکێن هەیەجان و چاڤێ، رازیبوونێ دمەشیا، زلامان ژی ب گۆتنێن کرێت داڤێتن مرۆڤێ کو د پایتۆنێ دە روونشتی. ئەو ژی، ل وان دزیڤری، دکەنیا، دەڤێ خوە فرەهـ ڤەدکر و قامچی ل پشتا ژنکێ دخست. قامچی زراڤ و درێژ بوو، ل مل و دبن چەنکان دە دگهشت هەڤ. زلامێ کو لێ دخست ب خورتایی قامچی ب ئالی خوە ڤە دکشاند. ژنك ژی، ب ئۆخین و قیرین، ب پاشدە ڤەدکشیا و ل سەر پشتێ دکەتە ناڤ ترابێلکێ. گەلەکان ژ حوفکێ خوە داگهاندن وی و ب سەردە داقول دهاتن. هەسپ ژی، دسەکنی و پشتی دەقیقاکێ، دیسا دمەشیا و ژنکا لێدایی مینا بەرێ ب پایتۆنێ رە دتەحیمی. و هەسپێ بەلەنگاز، هێدی گاڤێن خوە داڤێت و پێ رە سەرێ خوە دهەژاند. وێ وەها دهەژاند مینا کو بێژە: ((خرابە گاڤا یەك دەهیە بە! ئەو مەجبووره کو بەشداری هەموو رەزالەتا مرۆڤان بیە...)) و ئاسیمان، ئاسیمانێ باشۆری چك سار بوو و بێ ئاتلاهی، رۆژێ تیرێژێن خوە بەردان ئەردێ

ئەڤ تشتێ کو من نڤیسیە، نە ژ خەیالا منە و راستیا تالە. ئەرێ مخابن نە ژ خەیالێ یە. ((ڤیڤۆد)) ژێ رە تێ گۆتن: مرۆڤێ کو ژنا وی خیانەتێ پێ رە دکە ب ڤی ئاڤی تێ نمادن. من ئەڤ تاڤلۆیە ژ ژیانێ سالا ١٩٨١، یێ ١٥ هەزیرانێ ل گوندێ کاندیڤۆکێ کو ل ئاهیا نکۆلایڤسکێ ل ویلایەتا خێرس دیت.

ئەز دزانم، ل جەم مە ل زاڤۆلژیێ ژنا کو خیانەت ب مێرێ خوە رە کریە، تازی دکرن قیر د لاشێ وێ **ددان** د پەریێن مریشکان دە ددان و د سکاکێن گوندە **رە دگەراندن**. و من دزانی کو مێرێن قەهرۆکی و **خوصیەن** بتبتۆکی بووکا ((خایین)) ب دمس دکرن، **ژی‌ژ مژژ** مێش وگێزکان، ب دارێ ڤەگرێددان. من **بیهستی** یە کو جارنا یا خایین، ل سەر قولا **مێرستانێ** گرێددن. و نها ژی من ئەڤ د ناڤ کەسێن نەزان، بێ رەحم کو ژ دژواریا ژیانێ هوڤبوو بوون، دیتن.

هونەرێ ئافرەتێ و پشکداریا وێ د بزاڤا هونەری دا

بژیار محەمەد

هەردەم من گولێ دبیت، د بێژن ئافرەت دناڤ هونەری دا یا کێمە، ئەڤ چەندە وەکی مودێلێ لێ هاتیە و بوویە بابەتێ گوڤار... رۆژنامە...هتد. بۆچی ئافرەت پشکداریێ د ناڤ بزاڤا هونەری دا ناکەت؟ نەبوونا وێ کارتێکرنێ ل سەر بزاڤا هونەری دکەت؟ هەردەم دهێتە گۆتن من ژی گەلەك جارا ئەڤ گۆتنە یا گۆتی، بەلێ نهو ئەز وەنابێژم! ئەگەرێ نەبوونا ئافرەتێ د بزاڤا هونەری دا ئافرەت ب خۆیە، هەردەم خۆ ژ بزاڤا هونەری دویر دئێخت ب تنێ دەمێ دیداران دێ بێژیت مافێ من، ئانکو گەلەك رێگرێن کۆمەلایەتی نە ئەوێ رێ نادەن ئەز کار بکەم.

دەولەت سەرێ حکومەتا هەرێما کوردستانێ، کو پشتەڤانیەکا مەزن بۆ ئافرەتێ دکەت و هەر وەسا ب شێوەکێ بەرفرەه و ل ئاستێ پێدڤی د خزمەتا هونەرمەندان دایە، هەمی دەزگەهێن هونەری شاهدێن ئەڤێ پشتەڤانیێ نە. هەرکەسێ بەرهەم هەبیت هاریکاری ژبۆ هەیە. ئەگەر ئەم بەحسێ پەیمانگەها هونەرێن جوان بکەین، کو پشتی دامەزراندنێ ژ سالا ١٩٩٢ تا نهو پتر ژ (١٥٠) کچان ئانکو ئافرتان باوەرنامێن دیبلوما هونەری وەرگرتینە، نهو ئەو خودان باوەرنامە هەمی مامۆستانە و دویر کەتینە ژ کارێ هونەری، هەتا کو هندەکا پسپوریا خۆ ژی یا ژ دەست دای، بەرەڤ کارەکێ دیتر چۆینە.

د دان و ستاندنان دا گەلەك ژ وان دبێژن، دەزگەهێن هونەری نەگەرن، یان رێگرێن کومەلایەتی نە ..هتد. بەرسڤ نەخێر، چونکی دەرگەهێ هەمی دەزگەهێن هونەری بۆ (کچ، ئافرەت، کور، زلام)ـان دڤەکرینە بهێن بەرهەمی لێ پێشکێش بکەن و دەزگەهـ د سوپاسدارن.

بەلێ هەکەر سەرژمێریارییەکا سڤك بکەین دێ بێژن:

١- سەندیکا هونەرمەندێن کوردستانێ، کو پتر ژ (٤٥٠) ئەندامان هەنە هژمارا ئافرەتێ تنێ (٥٠) نە، ئەوژی پرانیا وان هەما ناڤن!

٢- گرۆپێن هونەری کو شەش گرۆپ هەنە چەند ژێ کچن یان ئافرەت، کا رۆلێ وان دئێدارێ دا؟

گەلەریا دهۆك ئەڤە خۆلا شەشێ ژی ڤەکر تا نۆکە چەند ئافرەتێن هونەرمەند پشکداری تێدا کریە؟

جارەك دی دێ ڤەگەرینە خالا رێگرێن کۆمەلایەتی، د ژیانا ئەڤرۆکە دا ئەو سانسۆرا جاران ل سەر چ کەسان نەمایە، هەر ئێك ل دویڤ یاسایەکێ مافێن خۆ وەردگریت. ئەز دشێم هندەك بەلگێن بەرچاڤ بینم، دەمێ دبیتە وەرگرتنا قوتابیان ل پەیمانگەها هونەرێن جوان ل دهۆکێ، پتر ژ (١٠٠-

١٥٠) کەس دێ هێن (واستەیێ) کـەن تاکو کچا وی ل پـەیمانگـەهێ بهێتە وەرگرتن، باشە مـا ئەو نزانن کو ئەڤ پـەیمانگـەهە کارێ وێ بەرهەڤکرنا هونەرمەندانە، و یـا تێکەلە کور و کچ پێکڤە کار دکەن و بەرهەمێ هونەری پێشکێش دکـەن، و ئەو کەس د سویاسدارن کو کچا وی قوتابی یە ل پـەیمانگـەهێ، بـەلێ پشتی دەرچوونا وێ دێ بیتە (مامۆستا) و دویر دکەڤیت ژ بزاڤا هونەری.

ئاڤەندا هونەر مرۆڤێن خودان هزر و شیان تێدا کار دکەن، چ جاران ب چاڤەکێ نزم بەرێ خۆ نادەنە وێ کـەسێ د ناڤ هونەری دا کاردکەن، و هەردەم هەولددەت پتر رێ بۆ ئافرەتێ بهێنـە ڤەکرن بـۆ پشکداری کرنێ د بزاڤا هونـەری دا، بەلێ ئافرەتا مە ئەڤا ب ناڤێ هونەری کارێ مامۆستـایەتیێ دکـەت، خـۆ دویر دئێخیت ژ بزاڤـا هونەری! لێ د ڤێت رۆلێ هندەك هونـەرمەندان ژ بیر نـەکەین ئەڤێن کارەکێ هـونەری یێ جدی دکەن، و ل بەرسنگی هـەر رێگریەکا جڤاکی دراستا ئافرەتێ دا رادوەستیان (شانـۆ، شێوەکار، مۆزیك)، کوهەمی هونـەرمەند پێ سـەر بلندن و هەردەم شانازیێ ب وان ئافرەتێن خودان بەرهەم دبەن، لێ ئەو هونەرمەندێن کچ ژێ هنـدی تبلێن دەستانە ئەوێن د ناڤ بزاڤا هونەری دا کار دکەن.

ئەگـەر گۆڤـارا (هێلین) یـا هێژا دویـڤچوونـەکا زانستی د ڤـی باری دا بکەت، ب راستی دێ بیتە خزمەتەکا باش بۆ ئاڤەندا هونەری. بۆچی کچ دەمێ قوتابی ل پـەیمانگـەهێ کارێ ئافراندنێ پێشکێش دکـەت؟ لێ دەمی دبیتە مامۆستا باوەری ب هونەری و هونەرمەندان نا ئینیت؟!!

ئەڤە هەمی و تە ژبیربکەم؟

ڤەلات بەرواری

چەوا تە ژ بیربکەم؟
و لێدانێن دلێ من ئێک ل دویڤ ئێکێ گازی تە دکەن!
روندکێن چاڤێ من ناڤێ تە مۆردکەن!
خوینا دلێ من ئاڤاهێنێن تە ل ناڤا دلێ من دورست دکەن!
و تو بوویە خروکەکا سۆر، مەلەڤانیا دناڤا جانێ من دا دکەی!
چەوا تە ژ بیربکەم؟
و تو بوویە رەنگێ هەردەم بۆ تابلوێێن من !
تو بوویە خوین بۆ جانێ من!

تو بوویە روناهیا رێکا من!
ئەگەر خەلک هەمی بهێن تە ببەن ژ بیرا من
نەشێن، ژ وان مەزنترە کو تە ببەن ژ بیرا من!
ئەز تە ژ بیر ناکەم...
هندی ئەڤینا تە د دلێ من دا یا زۆربیت!
ئەگەر...
دلێ من هزرا ژ بیر کرنێ کر
وی دەمی...
دێ دلێ خۆ ژ سنگێ خۆ دەرینم!
پێدڤی وی دلی نابم یێ هزرا ژ بیر کرنا تە بکەتن